

Vestibulum oblongum habebat 10. cubitos in latum, bis totidem tam in longum, quam in altum. Totius hujus aedificii mensura 70. cubitorum in longum; latitudo in corpore aedis 20. cubitorum, & altitudo 30. Lateralibus parietibus adhaerebant conclavia 5. cubitorum altitudinis, triplici solariorum ordine disposita. Trabes solaria illa fulciantes hinc lateralibus Templi parietibus, inde parieti extimo conclavium incumbebant. Primus ordo 5. cubitos quaquaversum dimetiebatur; secundus uno cubito latior, quoddam tantumdem spatii parietes Templi sensim recedentes permitterent; qua pariter ratione septem latitudinis cubiti tertio ordini relicti.

Porro conclavia circum Templum ad Meridiem, Occidentem, & Septentrionem regnabant. Quare totum hoc aedificium una simul cum aliis adherentibus, aream tenebat 70. pedum ab Oriente in Occidentem; in latitudinem vero, una simul computata murorum crassitudine, 40. cubitorum circiter. Altitudo in mediâ aede 30. cubitorum; 15. vero in lateralibus ordinibus. Reliqua aedificii altitudo, media scilicet, quae supra laterum altitudinem erigebatur, fenestris luci demittendae in Sanctum, & Sanctuarium dabat. Scalae in scrobis modum fabricatae ad extremas solariorum oras, aditum dabant de vestibulo in conclavia. Porro laterales illae fabricae alatis Graecorum Templis non ineptè compararentur; quanquam Graecorum illae porticus fastigiatis, & columnis instructis, ipsam aequantibus Templi altitudinem, triplici aliquando, modo duplici, vel etiam simplici columnarum geminatione constabant; haec vero Salomonis, licet triplex essent in altitudine, simplices tamen erant in latitudine. Ex his Templo, nudis aliqui lateribus minus Augusto, majestas conciliabatur.

Sanctum, locus erat clausus, & à reliquo Templo distinctus, quem Sacerdos

designatus bis in singulos dies manere, & vespere adire tum offerendo thymiamati, tum incendiis extinguendisque lampadibus, tenebatur. Sanctuarii aditus ceteris praeclassus Sacerdotibus, uni tantum Pontifici die Expiationis solemniter semel in anno patebat. Atrium ex anteriori parte reclusum duas habebat ante se postas ingentes, & magnificentissimas aeneas columnas, quarum habetur descriptio in Scriptura.

Templum ambiebant duo vasta atria, quorum intimum, & angustius, in exteriori ambitu habens 200. cubitos in quadro, Sacerdotibus destinatum erat. Ceterum eo uno excepto, quoddam peristylum in latere occidentali nullum, sed murum tantum (k) haberet, cetera, quod ad ornamenta, & structuram pertinet, nihil cecebat extimo, & ampliori atrio, populo reservato. Erant autem haec atria lapideis, elegantissimè strata, magnificis porticibus, quas columnae non infimi pretii fulciebant, ornata. Cellulae pro Sacerdotibus, servandisque rebus in usum Templi, uti vino, oleo, frumento, & vestibus, alia occupabant aedificia circum atria disposita. Tandem si quid erat vel ad ornamentum, vel ad usum, vel ad splendorem, & magnificentiam Domus Dei, hujus sanè nihil in eo aedificio desiderabatur. Vestes ipsae, cellae, cibi Ministrorum, pro Numinis Majestate sufficiebantur.

Neque si sumus, qui singula haec impraesentiarum prosequi statuerimus, satis habentes demonstrasse quantum fuerit aedificii inter Tempora gentium Judaeis finitimarum, & Templum Domini. Nihil ferme inter utraque haec discriminis. nisi quoddam multum religione Numinis simul & structurae magnificentia Salomonicae illud praestaret. Ceterum utrinque recurrit Sanctuarium inaccessibile, inviolabile, in ipsis aedificii penetralibus abditum, atrii uno vel pluribus non sine ambitu columnarum circum, & aedes in usum Sacerdotum.

k Vide Joseph. de Bel. l. 6. c. 14.

IN IV. LIBRUM REGUM PROLEGOMENON.

ANTE tertium librum Regum Prolegomenon instruximus utriusque Libri, nempe tertio, & quarto commune; ubi de Authore utriusque Operis, & aetate disseruimus. Quartus liber Historiam habet 300. annorum, ab obitu scilicet Josaphat A. M. 3115. usque ad everisionem Regni Juda A. 3416. In serie Regum Juda pauci veterem pietate coluisse referuntur, reliqui omni abjecto cultu, & Religione, in vitia prolapsi sunt. Sed haec praefatae sceleribus Regni Israel tolerabiliora; nihil enim in ejus Regibus nisi vitia, atque impietatis, impoten-

tiae, & idololatriae exempla detestanda. Elias, & Eliseus murum se opposuerunt contra impios, & scelestos Reges, quod reliquias saltem Religionis in Regno detinerent. Tandem ultor Domini gladius primum in Israel, deinde in Judam, exercitus est. Namque Regnum Israel diu jactatum, variisque intestinis, externisque bellis discerptum, tandem armis Regum Assyriae cedere coactum est; à quibus populo in captivitatem abducto, nova externarum gentium colonia in regionem missa.

Regnum Juda aliquo adhuc tempore superstitibus mansit; sed eo accepto divinitus bene-

beneficio absum, neglectisque minis, atque adhortationibus Prophetarum, quin & laxatis in vitia habentibus, eodem tandem fato cum Regno Israel obvolutum est. Divinae in contumaces populos ultioni suspendendae unico fuit momento pietas Regum Josaphat, Ezechiae, & Josiae, si-

cut & resipiscens Manassis lachrymae, una cum precibus Prophetarum; sed vincente tandem impietate religionem, Domini furor in miserum Regnum erupit; totaque vastata ditone, eversa Jerusolyma, Templum igni, populus captivitati traditus est.

DISSERTATIO

QUID NAAMAN CONCEDI SIBI postulat ab Eliseo, ut coram Idolo Remmon sese prosternere liceat?

NAAMAN copiarum Regis Syriae Imperator, post receptam à morbo lepra prodigiosam valetudinem, loto ex praescripto Elisei aquis Jordanis corpore, Prophetam ipsum conveniens ditissima obtulit munera, simulque rogavit concedi sibi, ut duos onustos mulos terrae ejus regionis referret (a): Non enim, ait, faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam. Diis alienis, nisi Domino. Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo, quando ingreditur Dominus meus Templum Remmon, & illo innitente super manum meam, si adoravero in Templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit ei: Vade in pace.

Sub ipso hujus historiae limine pusilli Lectores offenduntur. Qui fidei ardor & studium in Profelyto? Simul se veri Numinis cultui addictum profiteretur, unaque rogat, ut externo Deo cultum impendere permittatur. Quam indigna autem Prophetam assentatio, ut scilicet rogatus de permissione Idololatriae à Naamano, veniam facili, & pacem concesserit? Si crimen scandalum vel homicidium detestabilius habetur, quid de facto Naamani censendum est, unde scandalum inductum? quid de indulgentia Elisei, quae scandalum auctoritate sua probavit? Si Filius Dei profiteretur dedignaturum se hominem, qui nominis Dei confessionem probro duxerit coram hominibus (b), quid de Profelyto, & Propheta fiet? At enim Naaman solâ externâ cultus significatione intimos animi sensus occulit. Sed haec indigna viro fidei simulatio, quae sanè nunquam detestabilior reputanda est, quam in causa Religionis. Si Idololatria crimina superat omnia; si hypocrisis vitium est Dei oculis detestabile, quidnam de Naamano, & Eliseo reputandum? Etenim vel criminosa hanc sibi erga Idolum venerationem Naaman arbitratus est, vel opus licitum, seu indifferens judicavit. Si licitum, & indifferens; cur ab Eliseo peteret, ut à Deo

sibi impetraret ejus rei veniam? Si iniquum, & idololatriam duxit; cur rogat, nec reuente Eliseo, permitti sibi ejus rei facultatem? Apostolus jubet, fideles non tantum abstinere ab omni malo, sed etiam ab omni specie mali (c); quod sanè praecipuum aequè Judaeos spectat ac Christianos. Naaman, & Eliseus nil praecipuum illud curant; alter adorat, vel saltem adorationis specimen praebet; alter probat, vel saltem dissimulat, nec prohibet. Num licet duobus Dominis servire, Dei cultum cum Belial admixto? Debit planè Naaman omnia tolerare; Praefectura exauctorari potius, quam externâ significatione coram Idolo prostratum apparere, etiam si eâ cultus simulatione nihil religioni suae metueret; vel eâ solâ ratione, ut uni tantum pusillorum scandalo consuleret. Quam sanè gloriosum viro, si Principi cultum impium jubenti in faciem ita resistisset, ut vitam ipsam pro tam bonâ causâ non recusasset impendere? id, inquam, magis gloriosum viro, quam ut indignâ ac illiberali indulgentiâ Regi assentiret. Haec commentantur nonnulli de Naamani, & Elisei consilio.

Plerique tamen non inter Veteres tantum, sed & Recentiores omnem impendunt operam, quod ab Idololatriâ, & simulationis suspitione utrumque virum purgent. Varii tamen varias inveniunt rationes, quamquam omnium idem est scopus, ut vel utrumque, vel Eliseum saltem absolvant. Qui Prophetam defendunt, Naamanum tanquam in vera Religione Neophytum deserendum ducunt; rati illud criminis indulgentiam viro, qui recedens ab Idololatria desciscens, conceptas in illa ideas de simulanda religione, ut olim in exordio Mundi, non penitus exuerat, Negant illi acquiescisse Prophetam precibus Naamani, nec quidquam ab illo indultum contendunt verae Religionis dispendio: sed, inquit, roganti viro respondit tantum: Vade in pace; ac si diceret: Vade, nec ultra cogites de Remmon, ejusque cultu, sed curas omnes verte in Deum pacis, quem rogo nunquam committat, ut te in Idololatriâ.

c Thessal. 5. 22. Ab omni specie mali abstinete vos.

b Matth. 10. 33. Luc. 9. 26.

Idolatriæ scelus prolabi sinat. Fateamur quidem oportet, datum ab Eliseo responsum nihil satis expressum præferre de permissione Numinis adorandi; sed nihilominus alium verbis sensum, indere vix possumus, nisi apertissimâ vi Textui illatâ. Nec alioquin Eliseus immunis omnino esset à crimine, si Profelytum, quamvis non confirmaverit, in errore tamen reliquerit. Præposterâ sanè dissimulatione usus fuisset, indignâ prorsus viro alieni profectus studio, & Propheta. Nonne Neophyti dissimulationem imitatus fuisset, ejusdemque cum illo criminis particeps videretur, si obscuris quibusdam ambagibus dicta involvens, tenebras viro incauto offudisset? neque enim Naaman Prophetæ verba aliter accepisse creditur, quam quomodo huc usque fere omnes ex historiarum lectione accipimus.

d Maimon. Vi. de Grot. hic, & Selâ. de Jure N. & G. l. 2. c. 10.

Convenient Rabbini, omnem externi cultus significationem (d) Idolis impensam Judæis prohiberi; cum verò Naaman Judæus non esset genere, sed tantum Profelytus domicili, ideo, inquit, illi neque palam, neque privatim interdici poterat, quin externam Idolo cultus significationem impenderet, utpotè qui extra Israeliticam ditionem, & Israelitarum cœtum versaretur. Quare juxta illorum Doctorum sententiam, potuit Eliseus externum cultum Idoli Profelyto suo permittere. Vix & ne vix quidem posset solidis rationibus à Scriptura petitis, Rabbitorum dogma firmari, cum Idololatria æquè ac hypocritis aperte ubique damnentur, & adversum habeant contra se jus naturale, ipsamque adeo rationis lumen. Debitum Creatori cultum in creaturam transferre, quacumque tandem ratione id fiat, nunquam tamen à crimine, & injustitiâ vacuum est, & immune: quin & multò res est detestabilior, quando post agnitam Numinis veritatem & palam assertam, post interdita sibi publicâ professione Sacrificia idolis impensa, post admittam veram Religionem, invitâ licet, & reluctante conscientiâ externus Idoli cultus adoptatur.

e Bochart. Epist. seu Dissert. in hunc locum, t. 1. Operum ejus, Edit. Lug. Batav. an. 1692. pag. 892.

f Ladasar hazzeb israhel adonai leafde eba besfo adonibethrimm lehisch. thabavoch schammab, vebû, &c.

Vir Criticæ peritissimus æquè ac illustris (e), autumat, his Naamani verbis, non veniam deprecari illum pro cultu Numinis imposterum impendendo, sed pro eo, qui ante hac exhibitus fuisset. Hunc sensum non malè referre videntur verba Textus Hebraici, ita planè ad literam reddenda: *Ut ignoscat mihi Dominus pro hac re, quando ingrediebatur Dominus meus Templum Remmon, ut adoraret, & illo innitente super manum meam, & si adoravi in Templo Remmon (f).* Consonum etiam magis videtur, si venia rogetur à Domino pro crimine commisso, quam pro committendo; poenitudo enim præterita respicit: ac si venia pro crimine, quod jam committendum decrevimus, deprecemur, nonnè ipsi nobis viam ad veniam præcludimus? Hæc verò Naamani preces multò etiam magis præposteræ apparent, quòd post missum idololatriæ nuncium, atque unicæ Religionis professione juratâ, adhuc

tamen veniam postulat pro idololatriâ iterum recipienda.

Vulgaris tamen ratio utrumque virum à crimine absolvendi hæc inquit (g). Inter omnes convenit, deberi viris Principibus, ac in dignitate constitutis reverentiam, & obsequium à subditis; deberi autem non in locis tantum prophanis, sed etiam in sacris, quantum tamen officium, & religio patitur. Quare Naaman potuit euntem Regem ad Templum comitari, potuit innitentem brachio sustentare, potuit unâ cum illo procedere, stare, prosternere se; quippè qui non in cultum Idoli hæc exequeretur, sed in obsequium Principis, nec ut religioni suæ, sed ut muneri faceret satis.

Ita occasione parum dissimili Tertullianus permittit Christianis, euntes ad Tempora Paganos heros prosequi: *Licet adesse in quibusdam, quæ nos homini, non Idolo officiosos habet (h).* Si quis autem, addit ille, ad Sacerdotium me, aut ad sacrificium invitarit, huic ego morem nunquam geram; quod hæc in Idolum præstentur officia; sed si jure alio Sacrificio obstrictus teneat, inter spectatores sacrificio adstant. Quid enim alloqui feret de servis, libertis, atque domesticis fidelibus, cum heros, sive patronos habent sacrificia præstantes? Fas est igitur viro Christiano eadem præstare in Principes, & Magistratus officia, quæ olim Patriarchæ, & Prophetæ nonnulli toto vitæ tempore servitiis Paganorum addidit exhibuerunt. Ita Daniel in aula Babylonis, Joseph in Aegyptiaca vitam traduxerunt.

Profectò si adoratio intimo cordis obsequio summum Dei dominium agnoscentis exhibetur; quisnam post solemnem factam à Naamano protestationem omnem se respuere Idolorum cultum profertente, de fide illius dubitaverit unquam? Prosternebatur quidem coram Idolo, significationem, quamdam cultus præferebat, quæ tamen nullum haberet adjunctum erga Numen devoti cordis obsequium, in quo una ratio adorationis consistit. Externus corporis habitus nihil est, quippè qui solum adjuncto proni cordis affectu vituperationem meretur vel præmium. Eliseus autem non is erat vir, qui permittere sive tolerare, vel dissimulare saltem cultum impium, atque veri Dei cultui repugnantem posset. Quin & Theodoretus autumavit, eadem externâ corporis veneratione, qua cultum impendere in Idolum videbatur Naamanus, intimo tamen animi sensu vero Deo prosternere se intendisse (i). Quæ tamen viri docti sententia in absurdas planè consecutiones pertrahi potuisset, quasi scilicet fas esset thura Idolis offerre, externi cultus significationem exhibere, modò intus mentis oculus fixus in Deum intendatur. Apagæ hæc absurda à Patre piissimo æquè ac doctissimo.

Quam hucusque exposuimus sententiam cave credas suis carere difficultatibus. 1. Si Naaman post solemnem cultus veri Numinis professionem, unâ cum Rege Idololatriæ coram Remmon prostratus appareret, maximo sanè scandalo totius rei non igno-

g Vide Lyran. Sanct. Menoc. Variabl. Serar. Cajet. Natal. Alex. t. 2. hist. V. T. Dissert. 7.

h Tertull. de Idolol. c. 16. 17.

i Theod. Q. 19. in 4. Reg.

ros affecisset. 2. Cur res illa à crimine absolvatur, quam ipse Naaman damnandam censens, veniam de illa deprecatur? 3. Si Sacrificio tanquam Minister assistere nemo potest sine crimine; si, ut ait Tertullianus ubi supra, *Ad Sacerdotium & Sacrificium vocatus, non ibo; proprium enim Idoli officium est: Sed neque consilio, neque sumptu aliâve operâ in ejusmodi fungar;* quid sanè plus de Idololatria participat, quam inclinatio, & adoratio coram Idolo? Nec tamen Naaman ea cavet: inclinantem se Regem, & sustinet brachio, & simul ipse inclinatur, ac tandem externâ corporis habitudine nihil ille, quod à Rege factum sit, omittit. *Si merum quis Sacrificanti tradiderit, si verbo aliquo sacrificio, necessario adjuverit, minister habebitur Idololatria (k).* Et post hæc Naaman absolvendus?

k Tertull. ibid.

Frustra verò quis reponeret, virum illum fatis mentem suam in cultum Dei propensam exposuisse, cui proinde de externâ cultus idoli significatione, nulla potuisset invidia creari. Cum enim viri profectio omnibus fuisset explorata, si post hæc coram Numine prostratus, ut obsequium Regi suo præstaret, videretur, statim agi omnes intelligebant non de cultu religioso, sed de officio in Regem exequendo. Sed ideo potissimum debuit Naamanus prohiberi, ne quid populum de ejus religione persuasum offenderet, neve diversam inderet intuitibus ideam, quam quæ antea de illo concepta erat. An Judæus religionis suæ studiosus præstitisset unquam quæ ipse præstitit? An verò quæ Judæo crearent invidiam, eadem Naamanum absolvunt? Profectò si Daniel in aula Nabuchodonosoris, si pius senex Eleazar coram Præfide Regis Antiochi, si S. Paulus ante Paganorum tribunalia Naamani exemplum imitari maluissent, res illorum fuissent salva, ac Daniel (l) ad concentum instrumentorum musicorum se statim coram Idolo prostrasset, non quidem ut cultum Numini impenderet, sed ut Regi civili obsequio morigerum se præberet; sicut etiam Eleazar puram carnem degustare sustinisset, (m) falsò Paganis persuadens se ex idolotyis participasse; ac tandem S. Paulus nullâ habitâ ratione Idoli, quippè quod nihil esset, neque scandali pusillorum, carnes indiscriminatim adhibuisset in cibum, quamvis sciens prudensque immolatas fuisset Idolis nosset (n). Usus enim ille eâ occasione fuisset liberate omnibus permittâ, quippè qui averfam habebat ab idololatria mentem; ejusque rei nulla creari poterat in Apostolum, cujus sententiam omnes exploratam habebant, invidia.

l Dan. 3. 12.

m 2. Macch. 6. 21. &c.

n 1. Cor. 8. 13. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.

Tandem si nos immunem à crimine Naamanum, & Eliseum asseramus, cum alter coram Numine prosternebatur, alter eam cultus significationem permittit; cur eos damnaverimus, qui proximæ peccandi occasione se exponunt, qui dicto, vel facto aliquo in scandali discrimen pusillis adducunt, qui loca frequentant, vel socios famæ deploratæ, qui tandem cum de religione agitur, fidem suam simulatione aliqua occultant. Habeant viri illi optimam

Dissert. Calmet. Tom. I.

cordis habitudinem, nihil se mali vel cogitare vel optare sanctè profiteantur; nihil tamen apud prudentes pioque Christianos proficient. Si officium geris, quod sine crimine non præstatur, vel saltem sine externa criminis significatione, ut scandalum ingerat pusillis, retrahere statim, neve committas unquam, ut laqueum & offenculum fratribus compares. Hæc Christianis æquè ac Judæis injuncta sunt. Ut absurdas hæc consecutiones evitemus, mihi sanè probaretur ratio illa legendi Textum originale, qua de crimine jam commisso veniam deprecatus Naaman exprimitur: vel saltem rogasse Naaman potuit, ut pravam hanc, cui assueverat, adorandi nempe in Templo Remmon unâ cum Rege habitudinem, exere tandem sibi precibus Elisei daretur. Textus enim originalis non legit, Regem prosternere se, ac proinde Naamanum cui innitebatur secum ad prostrandum cogere, sed tantummodo habet: *Quando ingreditur Dominus meus Templum Remmon, ut adoraret, & illo innitente super manum meam, ego adoravi in templo Remmon.* Cum igitur ego adoravi in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus seruo tuo pro hac re. Ratio legendi, quam Septuaginta & Author Vulgatæ prætulissent, priorior est, me etiam fatente (o): *Si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco.*

o S. Hieron. legit behischaco (pro) thachavibi. Septuag. en to proscynein auton en oico Remmon. p Vide Pet. Martyr. hic, & Hugon. & Greg. de Valenti. apud Corn. à Lap. hic.

Quæ posterior lectio si retineatur, maluerim ego Naaman criminis, atque Eliseum indebitæ reum indulgentiæ damnare. Hæc opinio non ita singularis est, ut doctos, peritosque Scriptores nonnullos non habeat assertores (p). Vel potius Naaman veniam commissi criminis deprecatur, cum scilicet unâ cum Rege suo supplex coram Remmon sese prostraverat. Hæc posterior interpretatio planior mihi, & genuina creditur, magisque Hebræo, & Chaldæo consona. Syriacus, & Arabicus interrogationem interponunt: *Ignoscat mihi Dominus seruo tuo, si quando ingreditur Dominus meus Templum Remmon, ut adoret, illo innitente supra manum meam, si adoravero in Templo Remmon, adorante eo in eodem loco? Cum, inquam, ego adoravero in eodem loco, ignoscat mihi Dominus seruo tuo pro hac re? Qui dixit ei: Vade in pace.* Servatur hic eadem lectio ac in Hebræo, & Chaldæo in illa voce *si adoravero*; dein verò ad alium sensum divertitur durior planè ac in Vulgatâ, & Septuaginta. Interrogat enim juxta eam lectionem Naaman, num impetraturus sit à Domino veniam, si unâ cum Rege coram Idolo se prostraverit?

Nostræ hujus Dissertationis articulum quendam reprehendere visum est nonnullis (*). Arduum enim & indignum putarunt adoptari à nobis singularem Bocharti sententiam, de postulata scilicet, à Naamo commissi jam criminis veniâ, cum potius rogasse virum illum dicant Prophetam, ut sibi adesse daretur facultas unâ cum Rege Syriæ in Templo Remmon, & coram Idolo unâ cum Principe ejus

* Memoir. de Trezoux. Martii 1713.

E e bra-